

УДК 330.322.01

ВИТОКИ НАУКОВОГО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТА СПЕЦИФІЧНИХ ОЗНАК ІНВЕСТИЦІЙНОГО РЕСУРСУ

Сакун О.С.

Чернігівський національний технологічний університет

Стаття присвячена висвітленню теоретичних питань сутності інвестиційних ресурсів як складної економічної категорії. Проаналізовано та систематизовано наукові підходи до розуміння сутності та особливостей інвестиційних ресурсів. Визначено специфічні ознаки та функції інвестиційних ресурсів та їх значення для економічних процесів. На основі проведеного дослідження запропоновано авторське визначення поняття «інвестиційні ресурси». Доведено, що інвестиційні ресурси мають вирішальний вплив на формування темпів економічного зростання економіки країни.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні ресурси, специфічні ознаки інвестиційних ресурсів, функції інвестиційних ресурсів, ресурсне забезпечення інвестиційної діяльності.

Постановка проблеми. Фінансово-економічна криза відіграла для України роль катализатора модернізації, спонукавши до усвідомлення – як на рівні громадської свідомості, так і вітчизняного політикуму – необхідності зміни моделі економічного розвитку на основі парадигми якісної модернізації країни на інноваційних засадах. У забезпеченні ефективної реалізації модернізаційних реформ вагомим чинником відіграє інвестиційна діяльність. Динаміка інвестицій є фундаментальним параметром відтворювального процесу, що визначає можливість оновлення основного капіталу, здійснення структурних реформ, формування базису стійкого довгострокового розвитку економіки.

Реалізація інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання характеризується головним чином розширеним відтворенням основних фондів, що потребує належного ресурсного забезпечення, тобто формування необхідних інвестиційних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок в теорію інвестиційної діяльності, зокрема, ресурсного забезпечення інвестиційного процесу зробили вітчизняні науковці: І.О. Бланк, Т.В. Майорова, М.І. Бондар, А.П. Дука, О.О. Клокар, І.М. Кобушко, О.Б. Трояновська, А.В. Череп та інші українські економісти. Проте з'ясування економічної сутності інвестиційних ресурсів та їх

джерел, шляхів їх оптимізації з метою максимізації ефекту, що дасть змогу найбільш ефективно вкладати капітал суб'єктів господарювання, поки що залишаються недостатньо розробленими і вимагають подальшого розвитку й удосконалення.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Визначення та обґрунтування доцільності використання ресурсного забезпечення потребує перш за все розуміння сутності категорії «інвестиційні ресурси», що є передумовою визначення особливостей даної категорії. Таким чином, визначення можливих шляхів ресурсного забезпечення інвестиційної діяльності є надзвичайно актуальним питанням, розвиток якого надасть можливість підвищити загальну ефективність інвестиційної діяльності суб'єктів господарської діяльності, а також оптимізувати процес залучення та використання інвестиційних ресурсів. Усе це зумовило необхідність проведення дослідження в цій сфері та вибір теми дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження сутності інвестиційних ресурсів, у контексті їх залучення та використання під час інвестиційної діяльності, а також визначення та систематизація особливостей ресурсного забезпечення інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Формування інвестиційних ресурсів є вихідною умовою для здійснення інвестиційного процесу на всіх його стадіях. Нагромадження капіталу в межах самого підприємства (власний капітал і його реінвестування) та різними економічними суб'єктами є базою для формування підприємством інвестиційних ресурсів.

Основною метою формування інвестиційних ресурсів підприємства є задоволення його потреб у придбанні необхідних інвестиційних активів та оптимізації їх структури з позиції забезпечення ефективності інвестиційної діяльності [1], тобто наявність інвестиційних ресурсів виступає передумовою можливості провадження інвестиційних процесів на підприємстві.

Сутність категорії «інвестиційні ресурси» досі не має єдиного загальноприйнятого визначення. Однак, спробуємо співставити погляди представників різних економічних напрямів на визначення сутності інвестиційних ресурсів (табл. 1) [2, с. 44–50; 3, с. 30].

Аналіз у різних авторів визначень «інвестиційний ресурс» показав певні розбіжності. Нами виділено наступні спільні та відмінні ознаки.

Спільними рисами даних трактувань поняття є визначення їх ресурсами як такими, а мета їх використання та цільова спрямованість і визначає вид – інвестиційні. Спільним також є положення, що будь-яка реалізація інвестиційного проекту повинна бути обґрунтована з точки зору ефективності.

У кожного науковця є свій погляд на бачення тієї чи іншої проблеми, що пояснює наявність розбіжностей у визначенні тих чи інших понять. Зокрема, у визначеннях Т.В. Майорової та О.О. Клокара відмінність від інших полягає у часі – а саме визначення ресурсів інвестиційними у момент їх залучення до інвестиційного процесу. Натомість М.О. Змієнко значення часу використання ресурсів не зазначає. Череп А.В. та Кушлін В.І. характеризують інвестиційні ресурси з погляду на можливість їх залучення у майбутньому до процесу інвестування.

Таблиця 1

Наукові підходи до розуміння сутності інвестиційного ресурсу

Автор	Сутність поняття
Ангелко І.В.	«... інвестиційні ресурси – це майнові та інтелектуальні цінності, які вкладаються суб'єктом господарювання в об'єкти підприємницької та інші види діяльності з метою отримання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту»
Бланк І.А.	«інвестиційні ресурси підприємства – це всі форми капіталу, що залучаються підприємством для здійснення вкладень в об'єкти реального та фінансового інвестування»
Бондар М.І.	«... До інвестиційних ресурсів слід відносити економічні ресурси, що перебувають у будь-якій формі (матеріальній, нематеріальній, фінансовій) на правах користування інвестора, можуть бути індивідуалізовані і оцінені і вкладені за потреби в той чи інший інвестиційний об'єкт для досягнення мети інвестування»
Воробйов Ю.Н., Воробйова О.Н.	«інвестиційні ресурси підприємства формують всю сукупність економічних ресурсів, які використовує підприємство у своїй діяльності для досягнення основної мети інвестування»
Дука А.П.	«... під інвестиційними ресурсами розуміють усі види грошових та інших активів підприємства, які можуть бути використані для здійснення інвестиційної діяльності»
Клокар О.О.	«... сукупність фінансових, матеріальних і нематеріальних ресурсів, які використовуються інвестором для вкладення в інвестиційні об'єкти з метою одержання прибутку»
Кобушко І.М.	«... фінансові (вкладення, кредити, бюджетні та позабюджетні кошти) та/або матеріальні і матеріально-речові (капітальне майно, ноу-хау, патенти, права, ліцензії, нерухомість та ін.) ресурси»
Майорова Т. В.	« Під інвестиційними ресурсами, ми вважаємо фінансові, матеріальні та нематеріальні ресурси, що залучаються для здійснення вкладень в об'єкти інвестування»
Старік Д.Е.	«...інвестиційні ресурси підприємства – кошти у вигляді матеріальних та інтелектуальних цінностей, що вкладені у виробничу, підприємницьку та іншу діяльність»
Трояновська О.Б.	« ... ресурси у формі фінансових, матеріальних, нематеріальних та трудових, які залучаються для здійснення вкладень в об'єкти інвестування»
Череп А.В.	«... грошові засоби, виражені в грошовому еквіваленті інші інвестиції, в тому числі основні і нематеріальні активи, кредити, займи, права землекористування і т.п.»

Джерело: розроблено автором за даними [4, с. 894; 5, с. 467; 9, с. 223; 7, с. 274; 8; 9, с. 95; 10; 11, с. 124; 12, с. 5-8; 13, с. 88; 14, с. 323]

У економічній літературі з економічної теорії використовується поняття інвестиційних ресурсів підприємства у контексті пояснення схеми кругообігу його фондів. Іноді ототожнюють інвестиційні ресурси підприємства з виробничими фондами (капіталом) [15, с. 204-205]. На нашу думку, таке трактування є досить обмеженим і не розкриває сутності інвестиційних ресурсів підприємства, а також наводить на думку, що дане поняття є синонімом поняття капіталу для уникнення повторів.

Заслуговує на увагу наступне визначення: «інвестиційні ресурси підприємства формують всю сукупність економічних ресурсів, які використовує підприємство у своїй діяльності для досягнення основної мети інвестування» [7, с. 274]. Виникає дилема щодо трактування основної мети інвестування. Чи є вона (мета) визначеною для реалізації будь-якого інвестиційного проекту чи визначається для кожного індивідуально у залежності від умов?

Трапляється, що до складу інвестиційних ресурсів підприємства відносять не тільки грошові засоби, але й виражені у грошовому еквіваленті інші інвестиції, в тому числі основні й нематеріальні активи, кредити, займи, права землекористування і т.п. [14, с. 323].

Цікавою є позиція автора щодо відокремлення виробничої діяльності від підприємницької та поєднання у понятті кошти матеріальних та інтелектуальних цінностей, та визначення інвестиційних ресурсів підприємства як кошти у вигляді матеріальних та інтелектуальних цінностей, що вкладені у виробничу, підприємницьку та іншу діяльність [12, с. 5-8]. На нашу думку, наведене призводить до неясності щодо змісту використаних економічних термінів.

Найбільш ґрунтовним є визначення запропоноване І.А. Бланком. Він пропонує наступне: «інвестиційні ресурси підприємства – це всі форми капіталу, що залучаються підприємством для здійснення вкладень в об'єкти реального та фінансового інвестування» [5, с. 467]. Дане трактування є досить повним та зваженим.

Певним чином доповнює наведену точку зору розуміння інвестиційних ресурсів підприємства як фінансових, майнових та трудових ресурсів, які залучаються для реалізації об'єктів інвестування [11, с. 124]. Слід відмітити, що при цьому не концентрується увага на моменті вкладення у об'єкти інвестування. Варто було б вказати, що такі ресурси можуть бути інвестовані в інвестиційні об'єкти за потреби (бажання), що у свою чергу акцентує увагу на моменті інвестиційної привабливості. Також не до кінця зрозумілим є момент щодо включення трудових ресурсів до складу інвестиційних. Оскільки у такому випадку потрібно пояснити, за яких умов та які категорії персоналу (чи можливо персоналі підприємства в цілому) можна вважати інвестиційним ресурсом.

Слушною є думка щодо включення до складу інвестиційних ресурсів підприємства гуманітарних та інтелектуальних ресурсів як ресурсів супроводу [16, с. 48]. У даному випадку пропонуємо говорити про похідні складові інвестиційних ресурсів підприємства, та не виділяти їх у окремі види.

Натомість А.П. Дука надає дещо інше визначення, а саме, що під інвестиційними ресурсами

розуміють усі види грошових та інших активів підприємства, які можуть бути використані для здійснення інвестиційної діяльності [8].

Враховуючи спільні та відмінні риси даних визначень, можна дати наступне тлумачення: інвестиційні ресурси – це сукупність матеріальних та нематеріальних ресурсів, що застосовуються або можуть бути застосовані для досягнення цілей інвестиційної діяльності.

Практична функція категорії «інвестиційні ресурси підприємств» реалізується у процесі фінансово-господарської діяльності. Оскільки будь-яке підприємство передбачає вкладення коштів, які можуть бути як власними, так і залученими, тобто використання власних і залучених інвестиційних ресурсів. При цьому залучення інвестиційних ресурсів є важливим на кожному етапі функціонування підприємства, починаючи від моменту створення і до моменту ліквідації.

Підприємство, яке використовує залучені інвестиційні ресурси, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту фінансової рентабельності діяльності, проте більшою мірою утворює фінансовий ризик і загрозу банкрутства, які зростають при збільшенні питомої ваги залучених засобів до загальної суми капіталу, що використовується [17, с. 48].

Україна знаходиться перед об'єктивною необхідністю активізації створення конкурентоздатних господарських систем, модернізації і реконструкції діючих господарських структур, забезпечення диверсифікації капіталу підприємств у напрямі соціально орієнтованих структурних перетворень.

Це суттєво підсилює актуальність практичної функції інвестування. До того ж слід мати на увазі, що ефективність реформування економіки будь-якої країни, її структурні перетворення з якісним оновленням товаровиробництва, ринкової і соціальної інфраструктури формування сучасного і майбутнього конкурентоздатного середовища немислиме без відповідних інвестицій, розробки і здійснення науково обґрунтованих програм і конкретних проектів трансформації. У цьому, власне, і полягає сутність регулюючих дій щодо досягнення динамічного розвитку, формування і відтворення ресурсного потенціалу – необхідних матеріальних (включаючи природні), фінансових і трудових (демовідтворення), та використання наявних інвестиційних ресурсів [18, с. 4-8].

Висновки і пропозиції. Аналіз зазначених трактувань дає можливість зробити висновок про те, що зміст поняття «інвестиційні ресурси» можна розкрити як сукупність матеріальних та нематеріальних ресурсів, що застосовуються або можуть бути застосовані для досягнення цілей інвестиційної діяльності.

Наші узагальнення свідчать про те, що інвестиційні ресурси мають вирішальний вплив на формування темпів економічного зростання економіки країни. Звертаємо увагу на такі основні функції, які виконують інвестиції в процесі розширеного відтворення:

1. Інвестиційні ресурси підприємств забезпечують економічне зростання та якісне оновлення основних фондів на принципово новій, конкурентоспроможній основі як на рівні окремого підприємства, так і національної економіки загалом.

2. За рахунок інвестиційних ресурсів здійснюються прогресивні структурні зміни в суспільному виробництві, які торкаються найважливіших макроекономічних пропорцій.

3. Інвестиції реалізують досягнення науково-технічного прогресу і підвищення на цій основі ефективності виробництва і на мікрорівні, і на

макрорівні. Серед цих функцій важливе значення має оптимізація найважливішої макроекономічної пропорції – співвідношення між нагромадженням і споживанням, від якої залежать темпи зростання виробництва, рівень споживання населення і ефективність суспільного відтворення [19, с. 12].

Список літератури:

1. Немлієва Н.В. Особливості управління формуванням інвестиційних ресурсів на підприємстві / Н. В. Немлієва // *БизнесИнформ*. – 2009. – № 4(1). – С. 80-83.
2. Бутко М.П., Акименко С.Ю. Генезис теорії інвестицій у процесі еволюції економічної думки // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2007. – № 6. – С. 4-10.
3. Інституційна інвестологія: Навч. посібник / За заг. ред. д/ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. – К.: Атіка, 2004. – 208 с.
4. Ангелко І.В. Основні джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства в умовах його розвитку / І.В. Ангелко // *Молодий вчений*. – 2015. – № 2 (17). – С. 893-897.
5. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент: початковий курс. – 2/е вид., перероб. і доп. – К.: Ельга, Ника-Центр, 2006. – 552 с.
6. Бондар М.І. Інвестиції та джерела фінансування інвестиційних ресурсів в обліку / М.І. Бондар // *Фінанси, облік і аудит*. – 2010. – № 15. – С. 220-227.
7. Воробйов Ю.Н. Інвестування: навч. пос. для вузів / Ю.Н. Воробйов, О.Н. Воробйова. – Сімферополь: Таврія, 2004. – 340 с.
8. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навч. посіб. – [Текст] / А.П. Дука. – К.: Каравела, 2007. – 424 с.
9. Клокар О.О. Формування інвестиційних ресурсів агропромислового виробництва / О.О. Клокар // *Економіка АПК*. – 2012. – № 10. – С. 90-95.
10. Кобушко І.М. Стратегія розвитку інвестиційного ринку: теоретичні засади та вітчизняні реалії: монографія / І.М. Кобушко. – Суми: Сумський державний університет, 2012. – 517 с.
11. Майорова Т.В. Формування інвестиційних ресурсів в Україні / Т.В. Майорова // *Фінанси, облік і аудит*. – 2010. – №15. – С. 122-132.
12. Старик Д.Э. Как рассчитать эффективность инвестиций. – М.: Финансстатинформ, 1997. – 92 с.
13. Трояновська О.Б. Конспект лекцій з курсу «Інвестування». / Авт.: О.Б. Трояновська Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; – Х: ХНАМГ, 2009. – 118 с.
14. Череп А.В. Инвестознaвствo : пiдручник. – К.: Кондор, 2006. – 398 с.
15. Видяпин В.И. и др. Экономическая теория (политэкономия): учеб. для студ. вузов. – М.: ИНФРА/М., 1997. – 506 с.
16. Турянська М.М. Інвестиційні джерела. – Донецьк: Юго-Восток, 2004. – 317 с.
17. Ковальова Н.Л. Проблеми підвищення інвестиційної привабливості підприємств // *Економіка и маркетинг в XXI веке*. – 2003. – № 4.
18. Лукинов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя). – К.: АТ «Книга», 1997.
19. Федоренко В. Інвестиційні процеси в Україні // *Персонал*. – 2007. – №5.

Сакун А.С.

Черниговский национальный технологический университет

ИСТОКИ НАУЧНОГО ПОНИМАНИЯ СУЩНОСТИ И СПЕЦИФИЧЕСКИХ ПРИЗНАКОВ ИНВЕСТИЦИОННОГО РЕСУРСА

Аннотация

Статья посвящена освещению теоретических вопросов сущности инвестиционных ресурсов как сложной экономической категории. Проанализированы и систематизированы научные подходы к пониманию сущности и особенностей инвестиционных ресурсов. Определены специфические признаки и функции инвестиционных ресурсов и их значения для экономических процессов. На основе проведенного исследования предложено авторское определение понятия «инвестиционные ресурсы». Доказано, что инвестиционные ресурсы имеют решающее влияние на формирование темпов экономического роста экономики страны.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционные ресурсы, специфические признаки инвестиционных ресурсов, функции инвестиционных ресурсов, ресурсное обеспечение инвестиционной деятельности.

Sakun O.S.

Chernihiv National University of Technology

SOURCES OF SCIENTIFIC UNDERSTANDING OF ESSENCE AND SPECIFIC SIGNS OF INVESTMENT RESOURCE

Summary

The article is devoted to identification of theoretical questions of essence of investment resources as a difficult economic category. The scientific going is analysed and systematized near understanding of essence and features of investment resources. Specific signs and functions of investment resources and its value are certain for economic processes. On the basis of undertaken a study authorial determination of concept «investment resources» is offered. It is proved that investment resources have decision influence on forming of rates of the economy growing of economy of country.

Keywords: investments, investment resources, specific signs of investment resources, function of investment resources, resource providing of investment activity.